

חדשנות כמנוע צמיחה - קריטריונים להערכת חדשנות בתכניות מחקר ופיתוח

דצמבר 2019
חוזר מקצועי מספר 111/19

העולם משתנה בקצב מהיר, תעשיות נעלמות ואחרות צצות במקומן. מפעלים שאינם מפתחים מוצרים חדשים או מיישמים טכנולוגיות חדשות בענפי ייצור קיימים, ייתקשו להתחרות בשוק המקומי בכלל ובשוק הגלובלי בפרט. לכן, כל מפעל או עסק, המעוניין לשמור על היתרון התחרותי שלו, חייב לחפש אחר מוצרים וטכנולוגיות חדשים, שיהוו את העוגן התחרותי העתידי שלו. החיפוש המתמיד ומימושו בפועל באמצעות פעילות מחקר ופיתוח הינם הביטוי לחדשנות.

חדשנות הינה היכולת לתת מענה טוב או מתאים יותר לצרכים קיימים או לזהות צרכים ושווקים חדשים עבורם ניתן לייצר מוצר או שירות חדש. באופן זה תוצרי החדשנות יוצרים ערך מוסף המעניק תועלת לצרכנים ואפיקים להתפתחות כלכלית של היצרנים.

ה-OECD מגדיר חדשנות כך:

"An innovation is the implementation of a new or significantly improved product (goods or service), or process, a new marketing method, or a new organisational method in business practices, workplace organisation or external relations". (Oslo Manual)

חדשנות היא מפתח לצמיחה כלכלית בכלכלה המודרנית. אולם, חלק מהמאפיינים של פעילות מחקר ופיתוח (מו"פ) - כמו זליגה טכנולוגית¹ ורמת סיכון גבוהה² - גורמים לכך שהתועלת הכלכלית לחברה עסקית המשקיעה במחקר ופיתוח נמוכה מהתועלת המשקית.

מסיבות אלו, נהוגה תמיכה ממשלתית במו"פ עסקי במטרה להבטיח "היקף ייצור" אופטימלי מבחינה משקית של ידע טכנולוגי. מטרת פעילות הממשלה היא להגדיל את הוצאות המו"פ בפירמות לרמה הגבוהה מזו שהייתה מתקבלת על פי שיקולי רווח והפסד פרטיים בלבד. זאת על ידי תמיכה ישירה ועקיפה בביצוע פעילות מו"פ. כלי התמיכה הישירים כוללים השקעות ישירות בדמות מענקים או הלוואות למו"פ. כלי התמיכה העקיפים כוללים לרוב תמריצי מס שונים לחברות העוסקות בחדשנות ומו"פ.

¹ **זליגת ידע וטכנולוגיה (Spillover)** - ידע וטכנולוגיה נוטים "לזלוג" מחוץ לארגון שיצר אותם. הזליגה יכולה להתרחש בדרכים רבות ומגוונות כמו: מעבר של ידע הנובע מפעילות מו"פ משותפת לפירמות שונות, באופן שאינו מכוון או נשלט; אימוץ של טכנולוגיות חדשות, אשר מביא ללמידה והטמעה שלהן על ידי המאמצים; מעבר של עובדים בין פירמות וכדומה. זליגת הידע אינה מאפשרת לבעלי החברה המפתחים את הידע לקבל את מלוא התמורה עבור המאמצים הרבים שהשקיעו במו"פ, שכן חלק מהפירות נקטפים על ידי אנשים מחוץ לחברה, אליהם הגיע הידע שפותח בתוכה.

² **סיכון ואי ודאות** - פרויקטים של מו"פ כרוכים מעצם טיבם בסיכון גבוה ובקושי להעריך את מידת הסיכון. על כן, כרוכה בו גם אי ודאות גדולה. אי הוודאות מצויה בעת ובעונה אחת בשני מישורים: במישור הטכנולוגי - אין וודאות לגבי היכולת המדעית והטכנולוגית לייצר וליישם את אותם רעיונות ותיאוריות התחלתיים; במישור העסקי - אין ודאות לגבי הביקוש העתידי של אותם פיתוחים טכנולוגיים, בייחוד כאשר מפתחים מוצר לנישה חדשה לגמרי.

להלן קריטריונים להערכת בקשות תמיכה למחקר ופיתוח:

כללי

ועדות המחקר ברשות החדשנות מדרגות את הבקשות בהיבטים טכנולוגיים, בהיבטים כלכליים - משקיים ובהיבט של יכולות החברה.

בין השאר, מעריכים את מידת החדשנות הטכנולוגית הייחודית של תכנית הפיתוח, את האתגרים בפיתוח תוצרי התכנית, את התרומה הטכנולוגית של המו"פ, את ההזדמנויות והסיכונים למסחר תוצרי התכנית ואת התרומה הטכנולוגית והתעסוקתית של הפרויקט לכלכלת ישראל.

העדפה לתמיכה בחברות צומחות

חברה בצמיחה (Growth Company) מוגדרת חברה המגדילה את מספר העובדים או ההכנסות שלה בהיקף שנתי ממוצע של לפחות 10% בשלוש השנים האחרונות. במידה, שחברה אינה "חברה בצמיחה", חשוב להסביר האם וכיצד אישור תכנית המו"פ צפוי להשפיע לטובת שינוי מגמה זו.

סוגי המפעלים

חברות בוגרות (ממומנות בעיקר מהכנסותיהן) - לרוב, לחברות אלו מגוון מוצרים או טכנולוגיות, הנמצאים בשלבים שונים של פיתוח, מסחר ומכירות ובקשת המו"פ היא לקידום של חלק אחד מהם.

חברות בתחילת שלבי הצמיחה (ממומנות בעיקר מהשקעות; לרוב אלו הן חברות הזנק שעברו לשלב הצמיחה) - לעיתים, אלו חברות בעלות טכנולוגיה/מוצר בודד, ובקשת המו"פ למעשה מכילה את כלל/ליבת פעילות החברה. מימון של חברות אלו ניתן למעשה לכלל פעילות החברה.

הערכת סיכונים ואתגרי פיתוח בתכנית

המדיניות הינה להמשיך ולממן תכניות בסיכון גבוה ולהוריד את שיעור התמיכה בתכניות שרמת הסיכון שלהם ירדה.

בחברות בוגרות - אין סיכון לקיום החברה מכישלון תכנית מו"פ בודדה, ולכן מצופה לראות תכנית מו"פ בעלת אתגרי פיתוח משמעותיים (בסיכון גבוה).

בחברות בתחילת שלבי הצמיחה - קיים לרוב סיכון מוחשי לקיום החברה מכישלון תכנית המו"פ, ולכן גם אם אתגרי הפיתוח פחות משמעותיים, תכנית המו"פ תהיה בסיכון גבוה (לחברה).

שקלול רמת החדשנות ואתגרי תכנית המו"פ (היבט טכנולוגי)

בחברות בוגרות - משוקללת רמת החדשנות/האתגר של כלל המשימות בבקשה.

בחברות בתחילת שלבי הצמיחה - משוקללת רמת החדשנות/האתגר של כלל המשימות בבקשה, תוך מתן משקל גבוה יותר למשימות הליבה של התכנית (כלומר, משקל נמוך למשימות בחדשנות נמוכה הנחוצות לתכנית הפיתוח).

פוטנציאל ומיצוב בשוק

כאשר קיים שוק העומד בפני שיבוש (Disruption) ובשל כך קיימת אי ודאות (סיכון) לגבי פוטנציאל השוק או מיצוב החברה בו, רואים זאת באור חיובי.

תרומה למשק

תרומה משמעותית למשק הינה כאשר הצלחת תכנית המו"פ מאיצה את צמיחתה של חברה ישראלית בינלאומית שלמה. חברה שלמה היא כזו המנוהלת מישראל ומקיימת בארץ היקף ניכר משרשרת הערך של הפעילות העולמית (ניהול, תפעול, מו"פ, ייצור, שיווק ועוד), ובכך מביאה לתעסוקה בשכר גבוה למגוון עובדים מעבר לליבת עובדי המו"פ של החברה.

חברות בוגרות - הציפיה לראות חברה שלמה בצמיחה.

חברות בתחילת שלבי הצמיחה - הציפיה לראות פוטנציאל לצמיחה מהירה (יחסית לתחומה) שיביא למכירות משמעותיות ולביסוס חברה ישראלית גלובאלית.

יכולות החברה

חברות בוגרות - הדגש הינו בעיקר לצוות הרלבנטי לתכנית המו"פ.

חברות בתחילת שלבי צמיחה - הדגש הינו להערכה מקיפה של כלל החברה.

העמסת פעילויות בחברות בוגרות

במידה והתיק מכיל פעילויות בעלות רמת חדשנות גבוהה לצד פעילויות חדשניות פחות, מדיניות הרשות אינה "ללקט" משימות חדשניות בכדי לאשר את הפעילויות החדשניות בלבד. כך לדוגמה, תכנית הכוללת פעילויות בעלות ציון חדשנות גבוה לצד פעילויות בעלות ציון חדשנות נמוך, תקבל הערכת חדשנות כוללת בינונית.

היקף פעילות החברה וגודל הצוות

חברות בוגרות - המדיניות הינה לתמוך בפעילויות החברה המאופיינות בחדשנות גבוהה ובאתגרי פיתוח משמעותיים, אשר ישמשו בסיס לפיתוח ארוך טווח של מוצרי החברה העתידיים (טווח בינוני וארוך). על הבקשה להתמקד בליבת המו"פ של התכנית (העמסת פעילויות הנדסיות ושלבי פיתוח מתקדמים יורידו את דירוג הבקשה).

חברות בתחילת שלבי הצמיחה - המדיניות הינה לתמוך בכלל פעילויות המו"פ של החברה, לרבות משימות בחדשנות נמוכה ופעילויות פיתוח הנדסיות ואחרות הנחוצות לביצוע תכנית הפיתוח. מקובלת האפשרות, שכלל או מרבית צוות המו"פ של החברה, ייתמכו במסגרת הבקשה.

בדבר פרטים נוספים ניתן לפנות ל:

רו"ח (משפטן) אייל לבנת, בטלפון 052-3632125, eyal@mbtcpa.co.il

רו"ח גלינה גיזרסקי, בטלפון 050-8943334, galina@mbtcpa.co.il

חוזרים נוספים בתחום התעשייה וחוקי העידוד ניתן לראות באתרנו

https://britcpa.co.il/hozrim/?hozrim_category=41&hozrim_select_year=&hozrim_select_number=